

Samorządy „konsumują miliardy” z Polskiego Ładu – gdzie poszły te środki?

Kategoria: Rozwój i fundusze

Opublikowano: czwartek, 23, październik 2025 12:41

Katarzyna Sekuła

Odsłony: 573

W 2024 roku Program Inwestycji Strategicznych – potocznie „Polski Ład” – wszedł w fazę największej aktywności. Według analiz Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego (NIST), dotacje z tego programu stanowiły niemal 30% wszystkich wydatków inwestycyjnych samorządów. W ciągu pierwszego półrocza 2025 r. samorzady wydały na inwestycje z „Polskiego Ładu” blisko 8,1 mld zł – nieco mniej niż w analogicznym okresie roku 2024, ale wciąż na wysokim poziomie.

Program przewiduje łączną pulę ok. 99 mld zł na inwestycje samorządowe. W ostatnich latach udział dotacji z „Polskiego Ładu” w strukturze inwestycji JST wzrósł drastycznie – z zaledwie 6% w 2022 r. do blisko 30% w 2024 r.

W 2024 r. największe wydatki trafiały na:

- sektor transportu (drogi) – niemal połowa środków,
- gospodarkę komunalną – ok. 20 %,
- oświatę – ponad 10 %.

Brak monitoringu rzeczywistych efektów

Jednym z kluczowych zastrzeżeń NIST jest brak danych o efektach rzeczowych inwestycji – np. ile kilometrów dróg faktycznie wyremontowano, zbudowano czy udrożniono. Operator programu, Bank Gospodarstwa Krajowego, nie dysponuje takimi informacjami, co wynika z braku obowiązku raportowania tego typu wskaźników przez beneficjentów.

To rodzi poważne pytania o efektywność alokacji środków – nawet jeśli środki są wydawane na inwestycje, bez przejrzystych danych trudno stwierdzić, czy inwestycje te rzeczywiście prowadzą do wzrostu jakości infrastruktury czy poprawy warunków życia mieszkańców.

Dotacje warunkujące – pozytywne i ryzykowne aspekty

NIST zwraca uwagę, że choć rola dotacji jako źródła finansowania samorządów jest istotna, to zbyt duża ich dominacja może osłabiać samodzielność jednostek. Dlatego nowa ustawa o finansowaniu JST stawia nacisk na wzmocnienie dochodów własnych gmin i powiatów – jako rozwiązania długofalowe sprzyjające autonomii lokalnej.

Jednocześnie NIST postuluje, że dotacje – szczególnie dla słabszych samorządów – powinny być nadal utrzymywane, ale z lepszą transparentnością i mechanizmami przeciwdziałającymi politycznym napięciom przy alokacji środków.

Trudna perspektywa utrzymania infrastruktury

Nawet skuteczna budowa nowych obiektów to jedno – drugie wyzwanie to ich utrzymanie. W warunkach ograniczeń budżetowych przyszłe koszty utrzymania mogą stanowić poważne obciążenie dla lokalnych budżetów. NIST ostrzega, że kluczowe będzie nie tylko wydawanie środków, ale zapewnienie stabilnego systemu dochodów i mechanizmów budżetowych wspierających trwałość inwestycji.

Wnioski i zalecenia

Samorządy „konsumują miliardy” z Polskiego Ładu – gdzie poszły te środki?

Kategoria: Rozwój i fundusze

Opublikowano: czwartek, 23, październik 2025 12:41

Katarzyna Sekuła

Odsłony: 573

Raport NIST wskazuje, że efektywność programu „Polski Ład” zależy nie tylko od kwot, ale od mechanizmów nadzoru, monitoringu i odpowiedzialności.

Dla dalszego sukcesu potrzeba:

- wprowadzenia obowiązku raportowania efektów rzeczowych (np. zrealizowane kilometry dróg, liczba inwestycji ukończonych),
- większej transparentności w alokacji dotacji, by ograniczyć ryzyko politycznych manipulacji,
- wzmocnienia dochodów własnych samorządów jako fundamentu ich niezależności,
- rozsądnego łączenia dotacji z mechanizmami naprawczymi dla regionów słabszych ekonomicznie.

Bez takich zmian gigantyczne kwoty transferowane dziś do samorządów mogą przynieść efekt ilościowy, ale pozostawić wątpliwości co do jakości i trwałości inwestycji.

Źródło: NIST